

Notes sobre els lepidòpters de les comarques gironines (2)

FAUNA lepidopterològica de la serra de les GAVARRES

per **JOSE - J. PEREZ
DE - GREGORIO**

de la Comissió de Lepidopterologia de la ICHN

Al llarg dels nostres estudis i recerques de la fauna lepidòptero catalana, un dels indrets que hem arribat a conèixer millor és la Serra de les Gavarres. Assidus visitans d'aquest massís litoral des de l'any 1967, hem recollit nombroses dades i mostres de llur fauna. Fruit d'aquesta tasca fou el treball que vam publicar l'any 1975 a les pàgines de la «Revista Ancora» de Sant Feliu de Guíxols. D'aquest treball, i mercès a l'amabilitat del director de l'esmentada publicació, senyor Isern, es va fer un petit nombre de tirades a part, les quals ben aviat es van exhaurir, degut al bon interès que va tenir l'esmentat estudi.

Fins al moment present hem pogut continuar l'estudi de la serralada, si bé ens hem decantat vers les seves estribacions interiors, deixant de costat els indrets litorals, principal objecte nostre fins aleshores. Hem pogut confirmar la presència de noves espècies, principalment pel que fa als voltants dels Àngels i Madremanya, espècies que manquen a litoral i que van ésser assenyalades, en part, a aquesta mateixa Revista. L'estudi segueix, amb l'esperança de poder aportar properament noves dades.

La fauna lepidopterològica de la Serra de les Gavarres (**Rhopalocera**) compta amb **77** espècies, d'un total de 208 que es troben a Catalunya i de les 227 assenyalades fins enguany de la fauna ibèrica. El cens, pel que fa a les famílies, és el següent:

Hesperiidae:	10 espècies (25 a Catalunya).
Papilionidae:	3 espècies (6 a Catalunya).
Pieridae:	14 espècies (20 a Catalunya).
Nymphalidae:	21 espècies (39 a Catalunya).
Libytheidae:	1 espècie (1 a Catalunya).
Satyridae:	15 espècies (47 a Catalunya).
Lycaenidae:	23 espècies (59 a Catalunya).

Juntament amb les espècies que segueixen a continuació, fem referència a d'altres assenyalades d'indrets de l'Empordà, i que si bé fins ara no han estat trobades a les Gavarres, esperem que ho siguin properament.

HESPERIIDAE, LATREILLE, 1809

Erynnis tages L. Abundosa a les Gavarres: III-IV; VII-VIII. Ha estat recollida a Romanyà de la Selva, Bell-lloc, els Àngels. Es troba comunament a l'Empordà, forma **brunnea** TUTT.

Carcharodus alceae ESPER. Abundosa per tot el litoral gironí: III-V; VIII-IX. Vola als indrets secs.

Carcharodus flocciferus ZELLER. Aquesta espècie l'hem localitzada als Àngels (485 m), on hi ha una petita colònia. V-VI; VIII

Pyrgus carthami HUBNER. Vam recollir un exemplar a La Bisbal (VI-1970). No ha tornat

a ésser trobada fins ara a l'Empordà ni a cap indret de les Gavarres. Aquesta espècie és abundosa als indrets Muntanyosos de Catalunya (Pirineus, Montseny, etc.), on es troba representada per la raça **microcarthami** VERITY.

Pyrgus malvae malvoides ELWES & EDWARD. Abundosa a les Gavarres i en general a tot Catalunya, en varies generacions: III-IV; VI-VIII.

Spialia hibiscae HUBNER. Ha estat trobada als Àngels (V), i Bell-lloc (VI), raça **gracilis** VERITY i varietat **curate** OCHSENH. Els exemplars primerehcs són de gran mida i bonis color.

Thymelicus sylvestris PODA. Abundosa a les valls dels Àngels: VI-VII.

Thymelicus acteon ROTTERDAM. Abundosa (VI-VIII) a les Gavarres, als indrets humits.

Ochlodes venata BREMISH & GREY. Abundosa, als mateixos indrets (Els Àngels, Romanyà de la Selva, Bell-lloc, Sant Pol, etc.).

PAPILIONIDAE, LATREILLE, 1809

Papilio machaon L. Abundant durant tota la primavera i l'estiu. Entre les diverses formes que hom troba hi destaca **aurantiaca** SPEYER. L'eruga es troba al **Foeniculum vulgare** (fonoll), **Dacus carota** (pastanaga), **Cicuta** i d'altres umbelíferes.

Iphiolides feisthamelii DUPONCHEL. Abundosa a les Gavarres, en dues generacions: **miegii** THYERRI-MIEG (IV-V) i **latteri** AUSTAUT (VII-VIII). Les erugues mengen el **Prunus spinosa** (arç negre), **Crataegus oxyacanthae** i altres **Prunus** (ametller, etc.).

Zerynthia rumina catalonica SAGARRA, 1930. Es troba localitzada a les Gavarres als indrets humits (marges de rierols, etc.), on creix la seva planta hote, l'**Aristolochia pistolochia** i **A. longa**. Vola en una generació: III-IV. Ha estat trobada a Romanyà de la Selva, Bell-lloc i Els Àngels.

La raça **catalonica** es caracteritza per la vistosa taca vermella, quasi circular, rodejada de negre, que hi ha en la base de l'anvers de les ales anteriors. S'acosta molt a la raça **medesicaste** ILLIGER del migjorn de França, la qual ha estat trobada a alguns indrets dels Pirineus.

PIERIDAE Duponchel, 1839.

Leptidea sinapsis L. Abundosa als boscos i als indrets humits, en dues generacions: **lathyr** HUBNER (III-IV) i **diniensis** BOISDUVAL (VI-IX). Hi ha un fort índex de variació entre els individus d'ambdues generacions.

Aporia crataegi L. Abundosa a les Gavarres i l'Empordà, pel V. Les erugues mengen el **Crataegus oxyacanthae** i **C. monogyma**. Els individus catalans pertanyen a la raça **meridio-**

nalis VERITY, trobant-se de tant en tant algun individu de la f. **minor** OBERTHÜR.

Pieris brassicae L.

Pieris rapae L.

Pieris napi L.

Pieris manni MAYER. Es troba localitzada en petites colònies, a Pedralta, Romanyà, Bell-lloc, Calonge, Sant Pol, La Bisbal, Els Àngels (Campdurà, Sant Daniel, Montnegre). Té cinc sortides l'any. Els individus catalans pertanyen a la raça **catalana** SAGARRA, 1921. Aquesta espècie ha estat darrerament objecte d'estudis diversos.

Eulchloe daplidice HÜBNER. Es troba en tres generacions: **bellidice** OCHSENHEIMER (IV), **raphani** ESPER (VI-VII) i **daplidice** Hübner (IX); amb la tercera es troba sovint la f. **albidice** Oberthür.

Eulchloe ausonia HÜBNER. Abunda als camps florits, a la primavera, en dues generacions: **decolorata** CATHERINE (II a V) i **butleri** VERITY (VI). Sovint es troben individus a La Bisbal amb mides molt petites: 22 i 23 mm. (Infima Bustillo, 1971).

Antocharis cardamines catalonica SAGARRA, 1930. Abundosa als indrets humits, al III-IV, per tota la serralada.

Antocharis euphenoides STAUDINGER. Va ésser trobada a La Bisbal (22-4-1972), un sol individu. Solament ha estat trobada a les Gavarres a les valls dels Àngels i el Congost (Sant Miquel, Campdurà), on és abundosa. Vola als mateixos indrets que l'anterior, IV-V.

Colias australis VERITY. Es troba no gaire abundosa a Romanyà de la Selva, Bell-lloc i Els Àngels, en dues sortides: III-V i VII-VIII.

Colias croceus GEOFREY. Abundosa tot l'any, de III a IX. Es troben les formes de la femella **helice** HUBNER i **helicina** OBERTHÜR.

Gonepteryx rhamni L. VI-VIII.

Gonepteryx cleopatra L. VII-VIII.

NYMPHALIDAE SWAISON, 1827.

Charaxes jasius L. Abundosa a les Gavarres en dues generacions: V-VI i VIII-IX, als indrets enlairats on creix l'**Arbutus unedo**, sa planta hote. Especialment abundosa a Pedralta i Romanyà de la Selva.

Apatura barcina VERITY. Es troba vora els petits recs i rierols, a Romanyà, Penedès, Bell-lloc, Sant Pol, Els Àngels, etc., en dues generacions: VI-VII i VIII-IV. És força escassa. S'alimenten ses eruges del **Populus tremula** (trèmol). La forma **margheritae** MANLEY, de color bruna, és molt escassa i només ha estat trobada a Bell-lloc i als Àngels.

Limnitis camilla garrigai SAGARRA, 1926. Abundosa, VI, VIII. Les erugues es troben a la **Lonicera** (mareselva).

Limienitis sybilla (reducta) STAUDINGER. Als mateixos indrets.

Vanessa cardui L.

Vanessa atalanta L.

Inachis io L.

Aglais urticae L. Ha estat trobada a La Bisbal (1975). Espècie pròpia d'indrets muntanyosos (Montseny, Pirineus i Prepirineus), es troba també a la veïna serra de Finestres.

Nymphalis antiopa L. Escassa. VI-VII, als marges del recs i rierols. Les erugues mengen el **Populus tremula** i el **Salix viminalis**.

Nymphalis polychloros L. Escassa, VI-VII, als mateixos indrets.

Polygonia c-album L. Abundosa, als indrets humits. VI, IX.

Euphydryas aurinia bekeri HENRRICH-SCHÄEFFER. Abundosa a tota la serralada, en una generació: V-VI.

Melictha deione signata SAGARRA, 1926. Abundosa, en dues generacions: IV, VII.

Melitaea didyma supercaldaria SAGARRA, 1926. IV-V, VII. Abundosa, entre les femelles es troba sovint la f. **alpina** STUDINGER.

Melitaea cinxia pseudoclarissa SAGARRA, 1930. Abundosa als Àngels i Bell-lloc, en dues generacions: IV-V, VII.

Melitaea phoebe DENIS & SCHIFFERMÜLLER. IV-V, VI-IX. Els individus catalans pertanyen a la raça **occitànica** STAUDINGER; els de la segona generació a la f. **francescoi** SAGARRA, 1926.

Boloria dia L. Abundosa als indrets humits: IV-V, VII.

Issoria lathonia L. Abundosa als indrets secs i boscosos: V-VI, VII-IX. La generació de l'estiu va ésser anomenada per SAGARRA **atenuata** 1926, tipus de Sant Pere de Vilamajor (Montseny). Han estat també assenyalades de Catalunya les formes **vilarrubiai** AGENJO i **clara** AGENJO.

Argynnis paphia L. Escassa, ha estat trobada a Bell-lloc (VII-VIII) i Els Àngels, als marges dels rierols.

SATYRIDAE BOISDUVAL, 1833.

Pararge aegeria L.

Lasiommata megera L.

Coenonympha arcania L. Ha estat trobada a Bell-lloc (VI) molt escassa i als Àngels (VI). Els individus catalans han estat referits a la raça **huebneri** OBERTHÜR.

Coenonympha pamphilus L. Abundosa, de III a X.

Melanargia lachesis barcinoraria SAGARRA, 1924. Descrita per SAGARRA de Vallvidrera,

es troba als indrets poc elevats de Catalunya, i mostra la sèrie d'espais blancs antemarginals molt reduïts o absents. Vola abundosa als mesos de VI a VIII. De tant en tant es troba la f. **flavescens** OBERTHÜR.

Melanargia occitanica ESPER. Vola al V, molt localitzada, a La Bisbal, Romanyà de la Selva, i valls dels Àngels (Montnegre, Campdurà, Sant Miquel, Congost), raça **pseudojapygia** SAGARRA, 1916.

Hipparchia fagi SCOPOLI. Escassa. Ha estat trobada a Calonge, La Bisbal, Sant Pol i al litoral empordanès (S'Alguer). VII-VIII. Als boscos d'alzines i roures (**Quercus**).

Hipparchia semela martire SAGARRA, 1930. Ha estat trobada a Ullastret (VIII, 1970).

Hipparchia stalinus HUFNAGEL. Abundosa als boscos, VIII.

Pseudotergumia fidia L. Abundosa, VII-VIII, als indrets litorals.

Brintesia circe FABRICIUS. Abundosa, VII-VIII.

Satyrus actaea ESPER. Ha estat assenyalada de Vilamalla per Navàs (1910). Segurament es tracta d'un error, car **actaea** és pròpia dels indrets pirinencs.

Maniola jurtina hispulla ESPER.

Pyronia tithonus infrafulva SAGARRA, 1930.

Pyronia cecilia catalana SAGARRA, 1926.

Pyronia bathseba pardilloi SAGARRA, 1924.

LIBYTHEIDAE, BOISDUVAL, 1810.

Libythea celtis livida SAGARRA, 1926. Raça típica de Catalunya, descrita del Montseny i el Montsec. Es troba al VI-VII i al III-IV (individus hivernants). És molt escassa i resta sempre a la vora de la seva planta nutricia, **Celtis australis** (lledoner). Ha estat trobada a La Bisbal, a Bell-lloc i Els Àngels (III/1978).

LYCAENIDAE LEACH, 1815.

Laeosopis roboris ESPER. Ha estat trobada a Bell-lloc i Els Àngels, VI. És molt escassa i vola als indrets on creix el **Fraxinus excelsior**, sa planta hoste.

Quercusia quercus L. Abundosa al VII-VIII, als indrets boscosos on creixen roures i alzines (**Quercus**).

Callophrys rubi L. Abundosa als indrets boscosos, a la primavera: III-IV. Vola pels voltants de les garrigues (**Cistus**). Entre ses formes, hi destaquen: **inferopunctata** TUTT, **inmaculata** FUCHS, **caeca** TUTT, **punctata** TUTT i **reducta** DE GREGORIO, aquesta última amb la manca quasibé total de les escates verdes del revers.

Callophrys avis CHAPMAN. Ha estat trobat un individu a Bell-lloc i Els Àngels (III-1978) (10.2.1974). L'espècie és abundant a Montseny, a la veïna Serra de Finestres i als Prepirineus i Pirineus, al III-IV. Vola als voltants dels **Arbutus unedo** (arboç), sa planta hoste.

Strymonidia w-album KNOCH. Escassa: VI-VII, a Sant Pol, La Bisbal i els Àngels. S'atura a les umbel·líferes.

Strymonidia ilicis ESPER. Ha estat trobada a La Bisbal, VI, Montnegre, VI, escassa. És abundant a Banyoles i Finestres. Amb el tipus es troba, en un 90 %, la f. **cerri** HUBNER.

Strymonidia esculi camboi SAGARRA, 1926. Abundosa, VI-VII. Es troba sovint la forma **neglecta** SAGARRA, 1926, de la femella.

Tomares ballus FABRICIUS. Ha estat trobada, escassa, a Bell-lloc (III-IV), als indrets àrids i secs. Amb la forma típica es troba la raça **catalonica** SAGARRA, 1930, caracteritzada per la sufusió verda del revers de les ales posteriors, més reduïda i de tonalitat groguenca.

Lycaena phalaeas L. Abundosa, ja al febrer i fins a l'octubre. Es troben sovint les formes **caeruleopunctata** STRAND i **suffusa** TUTT.

Lampides baeticus fusca SAGARRA, 1926. V-VI; VIII-IX. Gairabé freqüent, als indrets boscosos i dins els horts, volant a la vora del **Sarathamus catalaunicus** (ginesta catalana) i **Pisum sativum** (pèsols), plantes hostes de l'eruga.

Syntaurucus telicanus tetrica SAGARRA, 1925. En petites colònies, a Romanya, Bell-lloc, Calonge, Pedralta, Solius, Sant Pol, etc. Vola de III a XI en dues generacions, la segona d'elles anomenada f. **semitetrica** SAGARRA, 1926.

Philotes panoptes albonotata SAGARRA, 1926. Aquesta raça, descrita dels voltants de Barcelona i el Montseny, es caracteritza per la sèrie d'espais blancs antemarginals i per l'abundós espurnejat d'escates blaves de la femella. Es troba abundant al III-IV als indrets secaners on creix el **Thymus** (farigola). Han estat trobades les formes **bipuncta** i **crassi puncta** (VILARRUBIA, 1961).

Glaucopsyche melanops diversa SAGARRA, 1926. Escassa, vola al IV-V als mateixos indrets. Es troba sovint a Bell-lloc la forma **minúscula** AGENJO, descrita de les colònies litorals de Castelldefels.

Glaucopsyche alexis pauperella SAGARRA, 1926. Als mateixos indrets, però més abundant. Els individus de les Gavarres són petits i de revers molt fosc.

Celastrina argiolus L. Abundosa, als boscos: III-IV; VIII-IX.

Everes alcetas dilutior VERITY. Escassa al litoral però més abundant a l'interior. Roma-

nyà, Bell-lloc i els Àngels: IV-; VII. Es troben les formes **caerulea**, **depuncta** i **luteumfera** (VILARRUBIA, 1961).

Everes argiades PALLAS. Als mateixos indrets, més escassa.

Plebejus argus. L. Escassa, a Bell-lloc i els Àngels, als indrets secs. VI.

Plebejus icarus ROTTERDAM.

Lysandra hispana HENRRICH-SCHÄFFER. Es troba escassa als Àngels. Pel que fa referència a aquesta espècie, consultar el treball publicat al núm. 78 (pp. 59-65) d'aquesta Revista.

Lysandra bellargus ROTTERDAM. Vola als mateixos indrets que la **hispana**. A Bell-lloc són freqüents les formes **ceronus** ESPER, **obsoleta** TUTT, **impunctata** TUTT, **parvipuncta** A-A, etc.

Aricia cramera ESCHSCHOLTZ. Abundosa als indrets secs. IX a IX.

ADENDA

NYMPHALIDAE

Argynnis pandora DENIS&SCHIFF.

Va ésser assenyalada per SAGARRA (1920) de Lloret de Mar.

LYCAENIDAE

Plebicula escheri rondoui OBERTHÜR.

Trobada a la Ermita de Montnegre, 500 m, V-VI.

BIBLIOGRAFIA

- PÉREZ DE GREGORIO, J.: 1975. Los lepidópteros de la zona de Les Gabarres. **Ancora**, 1975. Sant Feliu de Guíxols.
1977. Consideraciones sobre la **L. hispana** H-S en la provincia de Gerona (Lep. Lycaenidae). **Revista de Girona**, 78: 59-65.
1978. Notas sobre lepidópteros de las comarcas gerundenses (I). **Revista de Girona**, núm. 81.
- SAGARRA, I.: 1916. Dues formes catalanes del gènere **Melanargia**, Maig, 1829. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.** 16: 75-77. Barcelona.
1924. Noves formes de lepidòpters ibèrics. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**: 24: 198-204. Barcelona.
1925. Anotacions a la lepidopterologia ibèrica, I-II. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 25: 45-49. Barcelona.
1925. Anotacions a la lepidopterologia ibèrica, III. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 25: 270-274. Barcelona.
1926. Anotacions a la lepidopterologia ibèrica, IV. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 26: 128-139. Barcelona.
1930. Anotacions a la lepidopterologia ibèrica, V. **But. Inst. Cat. Hist. Nat.**, 30: 110-118. Barcelona.
- VILARRUBIA, J. 1961. Les nostres blavetes **argiades** i **alcetas** i llur separació específica. **Ausa**, 35: 3-8. Vic.
1961. Comentari sobre la papallona **Philotes baton** **Berst. Ausa**, 37: 1-3. Vic.
- VERITY, R.: 1929. Notes sur les **Hesperii** européens et liste de ceux de la Catalogne. **Treballs del Mus. Cièn. Nat.**, XI, núm. 4, 5-18.